

Van landschapsbiografie naar landschapszorg - Jan Kolen

Een “landschapsbiografie” omvat de algehele kennis van het cultuurlandschap. Bij het bestuderen en begrijpen van een dergelijk landschap, kunnen een aantal uitgangspunten worden onderscheiden:

- Het landschap heeft het vermogen om iets te “absorberen” van het leven, het werken en het denken van de mensen die zich daar langdurig hebben gevestigd of er kortere tijd verblijven. Het landschap vormt echter ook zijn eigen levensgeschiedenis, op een andere tijdschaal dan die van zijn bewoners en bezoekers.
- Alle landschappen hebben “auteurs”, zelfs de meest natuurlijke van alle landschappen.
- Landschappen zijn het werk van complexe en gevarieerde wisselwerkingen tussen natuur en cultuur.
- Landschapsbiografie benadert het landschap als een voortdurend veranderende “palimpsest” (historische gelaagdheid).

De methode van de landschapsbiografie is ontstaan in de jaren 90 van de 20ste eeuw uit onvrede over de benaderingswijze van en het onderzoek naar het landschap. De mens als factor in de ontwikkeling van het landschap kwam meer op de achtergrond te liggen, en er kwam meer aandacht voor de ruimtelijke en historische karakteristiek van het landschap. Desondanks er kunnen er bijna altijd sporen van menselijke activiteiten en voorafgaande generaties in het landschap worden teruggevonden, onder invloed waarvan het landschap voortdurend aan het veranderen is. Dit heet “humanistische geografie”. Uiteindelijk hebben we allemaal invloed op de vorming van het landschap: Het landschap kan niet los worden gezien van de talloze levensgeschiedenissen van de personen en groepen die dat landschap door de eeuwen heen hebben gevormd.

Natuurontwikkeling door de mens is in Nederland noodzakelijk. Een goed voorbeeld hiervan is het landschap van de uiterwaarden. Bewoners in voorgaande eeuwen lieten een ‘afdruk’

achter in het landschap, bijvoorbeeld in de beplanting van geriefhoutbosjes als 'leestekens' in het landschap. Maar ook door natuurontwikkeling in de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw, waardoor oudere patronen en structuren in het landschap juist verloren zijn gegaan.

De mens heeft het landschap in leen. De gemeenschap behoort toe aan het landschap, niet andersom. Het landschap verbindt ons met onze geschiedenis. Nieuwe ontwikkelingen in het landschap kunnen dan ook als inspiratiebron worden gebruikt.

De mens is zich er niet altijd van bewust dat hij zelf verantwoordelijk is voor het landschap. De ene generatie volgt de andere op en laat zijn haar sporen achter in het landschap (continuïteit). Landschapsbiografie kan daarbij helpen om:

- de betrokkenheid bij onze leefomgeving te versterken, door verhalen te vertellen over de wijze waarop personen en gemeenschappen in het verleden hun leven hebben verknoopt met het landschap, net zoals wij dat nu doen;
- bewustzijn te creëren door te laten zien dat landschappen een concrete uitwerking hebben op de mensen die er wonen en werken. Landschappen zijn van invloed op ons denken en doen, en bepalen (mede) onze levensgeschiedenissen;
- het verantwoordelijkheidsgevoel voor plekken en landschappen te versterken, door te laten zien dat alle landschappen (ook de meest natuurlijke) het verhaal vertellen van menselijke interventies, zowel positief als negatief;
- het gevoel van continuïteit te benadrukken door te laten zien hoe onze cultuurlandschappen een rijke palimpsest vertegenwoordigen aan lange geschiedenissen én ingrediënten voor toekomstige veranderingen;